

PABĖGĖLIŲ VAIKŲ LIETUVOJE GEROVĖ IR PATIRTYS

Gelbėkit vaikus

**Šiaurės ministrų tarybos
biuras Lietuvoje**

APIE APKLAUSĄ

Apklausa atlikta 2023 m. rugsėjo – gruodžio mėnesiais.

Apklausą internetu užpildė 53 pabėgėliai vaikai (58 % berniukų ir 42 % mergaičių), kurių amžius nuo 12 iki 18 metų ir 86 tėvai / globėjai (94 % moterų), daugiausia iš Ukrainos (97 %).

Atlikti 7 interviu su lietuvių mokytojais, dirbančiais su pabėgėliais vaikais trijose Lietuvos mokyklose.

Atliktas 1 interviu su pabėgėlių šeima iš Sirijos.

Surengtos 4 tikslinės grupės diskusijos su 22 pabėgėliais vaikais iš Etiopijos (1), Sirijos (1), Irako (1), Gambijos (1), Rusijos (1) ir Ukrainos (17). Diskusijose dalyvavo 55 % berniukų ir 45 % mergaičių, kurių amžius – nuo 10 iki 17 metų.

Surengtos 2 tikslinės grupės diskusijos su 14 suaugusiųjų dalyvių – 9 socialinėmis darbuotojomis (8 iš Ukrainos ir 1 iš Lietuvos), dirbančiomis su pabėgėliais vaikais, ir 5 pabėgėlėmis mamomis / globėjomis (4 iš Ukrainos ir 1 iš Tadžikistano).

Šis tyrimas buvo atliktas įgyvendinant Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje finansuojamą projektą „Vaikų, paliestų migracijos, apsauga ir jų teisių advokacija“.

TURINYS

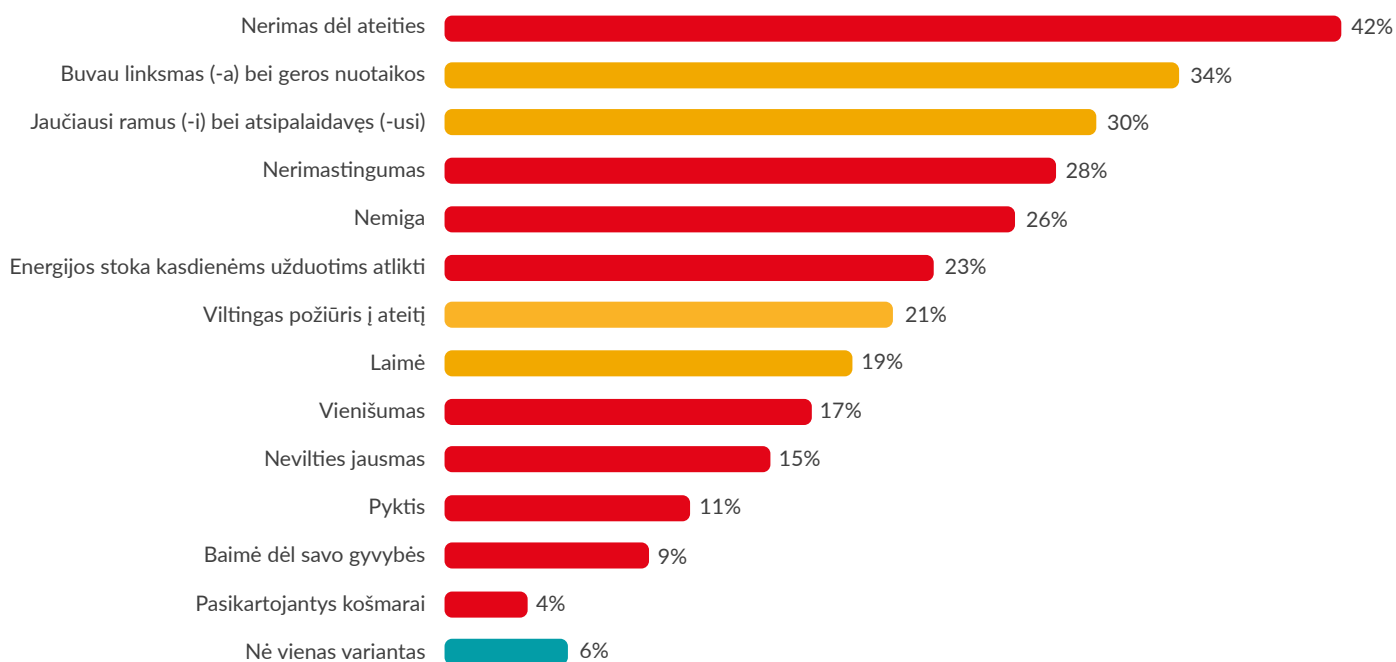
Vaikų emocinė gerovė.....	4
Vaikų patirtys mokykloje.....	5
Vaikų priėmimas visuomenėje.....	7
Tėvų ir globėjų patirtys bei poreikiai.....	8
Vaikų poreikiai.....	8
Paslaugos vaikams.....	10
Vaikų lūkesčiai dėl ateities.....	11
Vaikų patirtys kelionėje į Lietuvą.....	12

VAIKŲ EMOCINĖ GEROVĖ

Apklausoje dalyvavę vaikai susiduria su įvairiais emociniais sunkumais, taip pat nerimu dėl ateities (42 %), nerimastingumu (28 %) ir sunkumais užmigti (26 %). Tik 19 % vaikų teigė, kad per pastarąjį mėnesį jautėsi laimingi. Kita vertus, vaikai taip pat teigė, kad buvo linksmi ir geros nuotaikos (34 %) bei ramūs ir atsipalaidavę (30 %).

Ar per pastarąjį mėnesį patyrei kažkurią iš išvardintų emocijų / situacijų?

Pasitikėjimo savimi lygis tarp vaikų skiriasi: 38 % nurodė, kad pasitikėjimo savimi lygis padidėjo (vaikai jautėsi pasitikintys savimi šiek tiek dažniau arba žymiai dažniau), o 35 % nurodė atvirkščiai – kad sumažėjo (jautėsi pasitikintys savimi šiek tiek rečiau arba žymiai rečiau).

34 % apklaustų tėvų ir globėjų teigė, kad jų vaikai po išvykimo iš gimtosios šalies liūdi rečiau, 28 % teigė, kad jų vaikai liūdi dažniau, o 19 % nurodė, kad pokyčių nepastebėjo. 39 % respondentų teigė, kad jų vaikai dažniau būna įsitempę ar nervingi, 33 % – kad rečiau, o 18 % pokyčių nepastebėjo.

Tikslinės grupės diskusijose kai kurie vaikai dalijosi savo patirtimi apie keistas gyvenamąsias vietas ir mokyklas, kuri turėjo įtakos jų stabilumo jausmui. Dauguma vaikų teigė, kad Lietuvoje jaučiasi saugūs, jiems nereikia bijoti sprogimų. Diskusijose dalyvavę vaikai iš ne Europos šalių atskleidė, kad jaučiasi nelaimingi

dėl patirtų judėjimo suvaržymų atvykus į Lietuvą.

Tikslinės grupės diskusijose dalyvavę tėvai ir globėjai bei socialiniai darbuotojai pripažino, kad gyvenimo sąlygos Lietuvoje yra geros, tačiau jie nesijaučia laimingi. Jie nerimauja dėl saugumo gimtojoje šalyje tuo atveju, jei nuspręstų grįžti.

VAIKŲ PATIRTYS MOKYKLOJE

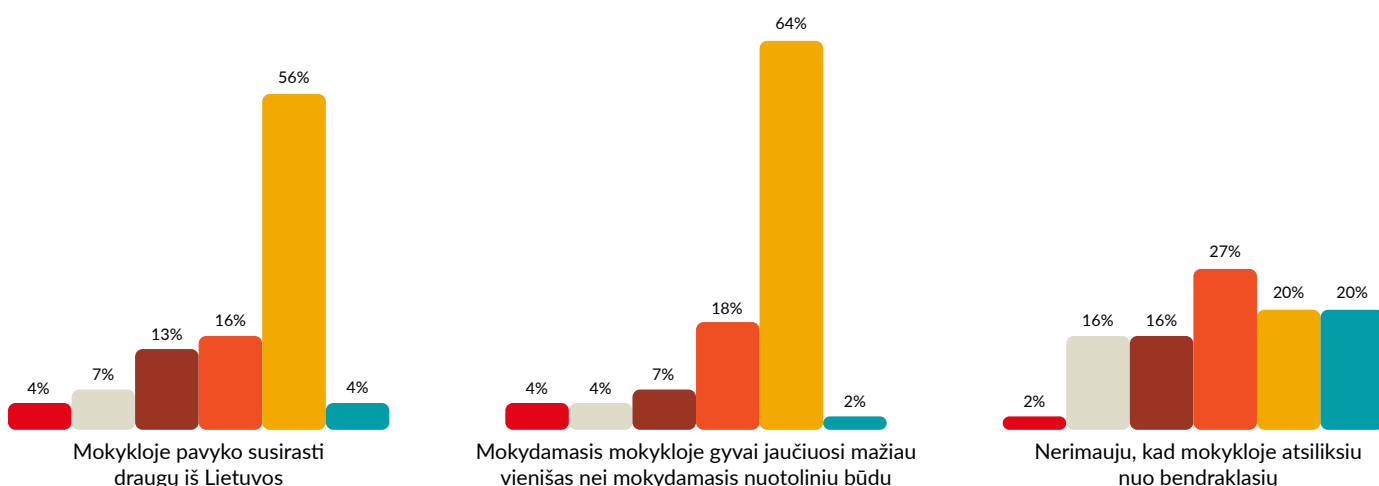
Dauguma apklaustų vaikų reguliariai lanko mokyklą Lietuvoje (87 %). 75 % dalyvauja pamokose gyvai, o 9 % derina mokymąsi gyvai ir nuotolines pamokas. 2 % nurodė, kad pamokose dalyvauja tik nuotoliu. 91 % respondentų pareiškė pirmenybę teikiantys mokymuisi gyvai.

82 % vaikų mano, kad mokyklos lankymas padeda sumažinti vienišumo jausmą. 72 % teigia, kad mokykloje sėkmingai užmezgė draugystę su bendraamžiais lietuviais. 47 % išreiškė susirūpinimą dėl atsilikimo moksluose.

84 % vaikų teigė, kad gavo švietimo pagalbą gimtąja kalba, ir 89 % iš jų sutiko, kad pagalba buvo naudinga.

Ar sutinki su šiais teiginiais?

Nežinau Nei sutinku, nei nesutinku Iš dalies nesutinku Iš dalies sutinku Visiškai sutinku Visiškai nesutinku

Kai kurie vaikai iš ne Europos šalių, kurie, dalyvaudami **tikslinės grupės diskusijoje**, vis dar nelankė mokyklos (dėl to, kad į Lietuvą buvo atvykę neseniai), išreiškė motyvacijos mokytis stoką. To priežastimi jie nurodė, kad jiems nebuvo suteikta aiški informacija apie galimybes lankyti mokyklą, be to, paminėjo jaučiantys netikrumą dėl ateities Lietuvoje.

Dauguma vaikų diskusijų metu dalijosi, kad kalbų, įskaitant lietuvių ir anglų, mokymasis jiems yra iššūkis. Taip pat mokymasis lietuvių kalba. Kai kurie vaikai pasakojo patyrę diskriminaciją, nes mokytojai primygtinai reikalavo, kad vaikai per tam tikrą laiką išmoktų lietuvių kalbą, dažnai nepateikdavo paaiški-

nimų suprantama kalba, palikdami vaikus savarankiškai gilintis į mokymosi medžiagą. Be to, vaikai iš Ukrainos pabrėžė jų šalyje ir Lietuvoje vykdomų ugdymo programų skirtumus. Vaikai teigė, kad mokosi tų pačių temų, kurias jau buvo baigę, ir dėl to atsilieka nuo ugdymo plano, o tai jiems kelia nerimą. Vaikai, kurie vienu metu lanko pamokas abiejose šalyse (t. y. nuotoliu ir gyvai), patiria papildomų sunkumų dėl didelio krūvio.

„Pasiilgstu klasės auklėtojos, valgyklos ir bendraklasių.“

VAIKŲ PATIRTYS MOKYKLOJE

Tikslinės grupės diskusijos metu tėvai ir globėjai išreiškė susirūpinimą dėl to, kad jų vaikai susiduria su kalbos mokymosi sunkumais ir spaudimu mokykloje. Kai kurios šeimos minėjo, kad buvo priverstos persikelti, ieškomos geresnės mokymosi įstaigos, kur vaikai sulauktų daugiau pagalbos.

„Pasiilgstu mokymosi gimtąja kalba.“

Interviu dalyvavę mokytojai pabrėžė, kad pasigenda tinkamos pagalbos, išteklių ir mokymų, kad patenkintų skirtingus pabėgėlių vaikų mokymosi poreikius. Lietuvių kalba buvo minima kaip pagrindinė kliūtis sėkmingai pabėgėlių vaikų integracijai. Mokytojų manymu, reikėtų skirti daugiau resursų ir paramos, kad pabėgėlių vaikai galėtų greičiau išmokti kalbą. Dauguma mokytojų siūlė kiekvienam vaikui pabėgėliui paskirti mokytojo padėjėją arba mentorių, kuris teiktų reikiamą pagalbą mokantis. Mokytojai taip pat pažymėjo, kad mokyklose pabėgėlių vaikams trūksta užklausinės veiklos.

„Buvo sunku susirasti draugų, vaikai nesuprato kalbos. Mokytojai taip pat spaudė vaikus greitai išmokti lietuvių kalbą. Vaikai nenorėjo eiti į mokyklą, buvo juntamas moralinis spaudimas.“

Per pokalbį su šeima iš Sirijos buvo išreikštas nusivylimas, kad jų vaikas, nors Lietuvoje gyvena jau daugiau nei pusę metų, vis dar reguliariai nelanko mokyklos, mat trūksta klasių, skirtų lietuviškai nekalbantiems vaikams.

VAIKŲ PRIĖMIMAS VISUOMENĖJE

40 % apklausoje dalyvavusių vaikų nurodė, kad jaučiasi visuomenės dalimi visiškai arba iš dalies, o 27 % nurodė, kad visiškai arba iš dalies nesijaučia esą dalimi. 33 % vaikų išreiškė abejonių dėl šio klausimo arba neturėjo tvirtos nuomonės.

15 % vaikų nurodė patyrę diskriminaciją, tačiau dauguma, 77 %, su diskriminacija nesusidūrė. Mokyklos aplinka nurodyta kaip pagrindinė vieta, kurioje buvo patirta diskriminacija.

23 % tėvų ir globėjų apklausoje patvirtino patyrę diskriminaciją, tačiau 62 % teigė, kad diskriminacijos nepatyrė. Dažniausiai su diskriminacija susiduriama ieškant būsto.

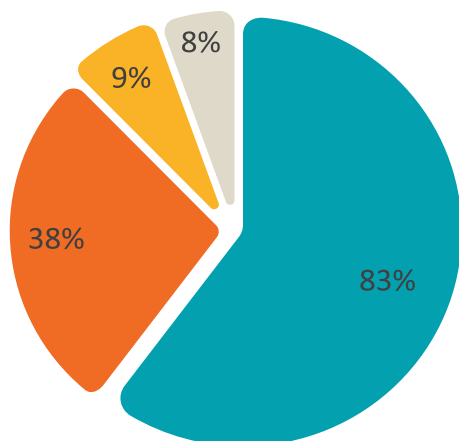
„Norint būti gerai priimtam, pirmiausia reikia išmokti kalbą, kad suprastume vieni kitus ir susikalbėtume.“

Kas tau labiausiai padėtų Lietuvoje jaustis kaip namie?

Kokios tautybės yra tavo draugai?

■ Iš mano gimtosios šalies ■ Iš Lietuvos
■ Kitų tautybių ■ Nenorėčiau atsakyti

Interviu su mokytojais, dirbančiais su pabėgėlių vaikais, buvo minimos papildomos integracijos kliūtys, su kuriomis susiduria vaikai iš ne Europos šalių, įskaitant prastą emocinę savijautą, motyvacijos stoką ir stresą, kylantį dėl nežinomybės dėl ateities. Pasak mokytojų, šie vaikai nėra tikri, ar jiems bus leista pasilikti šalyje, o tai prisideda prie padidėjusio jų nerimo lygio.

TĖVŲ IR GLOBĖJŲ PATIRTYS BEI POREIKIAI

Beveik visi suaugę respondentai (92 %) nurodė palikę bent vieną šeimos narį savo gimtojoje šalyje. 60 % paliko vieną arba abu tėvus, 35 % – senelius, 21 % – sutuoktinius ar partnerius.

Tėvai ir globėjai, gyvendami Lietuvoje, ieško paramos ir pagalbos įvairiais būdais, tačiau dažniausiai kreipiasi į draugus iš gimtosios šalies (39 %), pilietinės visuomenės ir labdaros organizacijas (36 %) bei valstybės institucijas (26 %).

Paklausti, kas, jų manymu, padėtų integruotis į visuomenę, tėvai ir globėjai teigė, kad svarbiausia išmokti vietos kalbą (65 %), užsitikrinti tinkamą būstą (39 %) ir susidraugauti su lietuviais (37 %).

Tėvai ir globėjai per pastaruosius 6 mėn. susidūrė su sunkumais apmokėdami sąskaitas (63 %), pirkdami visavertį maistą (61 %) ir užtikrindami pakankamą šeimos aprūpinimą maistu (59 %).

Tikslinės grupės diskusijų dalyviai minėjo, kad susiduria su sunkumais norėdami pradėti lankyti kalbos kursus, pritaikytus jų kalbos mokėjimo lygiui. Jie mano, kad reikia plėsti galimybes mokytis kalbos. Taip pat yra reikalingas veiksmingesnis mokymo organizavimas.

VAIKŲ POREIKIAI

Apklausoje dalyvavę vaikai nurodė, kad jiems labiausiai trūksta vietų ir galimybių užsiimti savo mėgstama veikla, susitikti su draugais ir leisti laisvalaikį. Vaikai taip pat nurodė, jog sveikatos paslaugos nėra visada jiems prieinamos. Kaip priežastys, kodėl vaikai negauna tam tikrų paslaugų, buvo nurodytos didelės su jomis susijusios išlaidos, informacijos apie paslaugas trūkumas ir paslaugų neteikimas jiems suprantama kalba. Kaip pagrindinius poreikius šiandien vaikai nurodo didesnę finansinį stabilumą, tinkamą būstą ir draugų turėjimą.

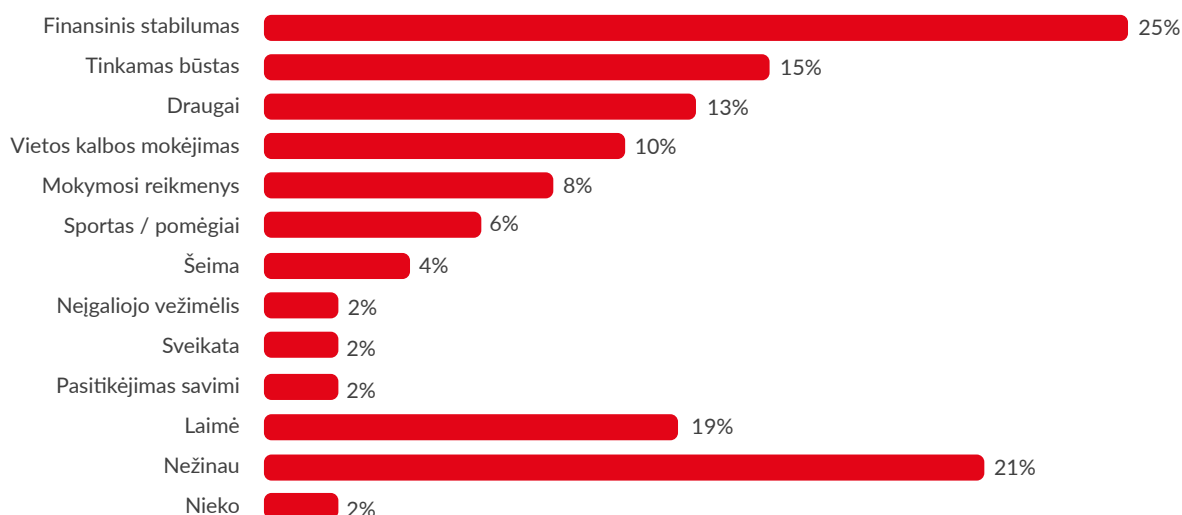
Ar tau yra reikalingos išvardintos paslaugos, bet negali jomis pasinaudoti?

VAIKŲ POREIKIAI

Kokį dalyką norėtum dabar turėti?

Visi vaikai, **dalyvavę tikslinės grupės diskusijose**, teigė, kad gauna visas jiems reikalingas paslaugas. Nepaisant to, jie išreiškė norą daugiau bendrauti su bendraamžiais, susidraugauti su Lietuvos vaikais ir integruotis į vietos bendruomenę.

PASLAUGOS VAIKAMS

40 % apklaustų tėvų ir globėjų nurodė nežinantys apie galimybes gauti paslaugas ir paramą, vaikui susidūrus su emociniais sunkumais. 60 % nurodė priešingai – žinantys apie tokias paslaugas. 41 % iš apklaustųjų nurodė, kad jau naudojami kai kuriomis paslaugomis.

Naudingiausios paslaugos

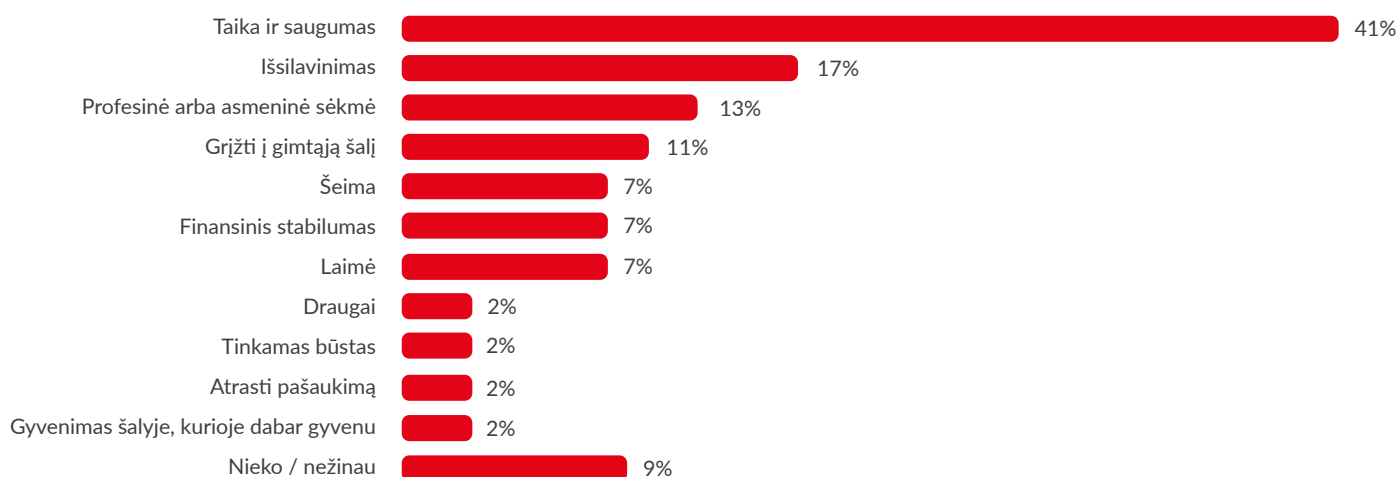

VAIKŲ LŪKESČIAI DĖL ATEITIES

58 % apklausoje dalyvavusių vaikų išreiškė norą kada nors grįžti į savo gimtąją šalį, 28 % – abejojo, o 11 % nurodė, kad neplanuoja grįžti. Tarp vaikų, siekiančių grįžti į tėvynę, dauguma jaučia laimę (65 %) arba jaudulį (32 %) dėl šios perspektyvos, tačiau sykiu išreiškia ir susirūpinimą dėl savo saugumo (32 %).

Toks pats procentas (58 %) tėvų ir globėjų išreiškė viltį galiausiai grįžti į tėvynę, 35 % liko neapsisprendę, o 5 % pareiškė neketinantys grįžti. Nė vienas iš respondentų nenurodė planuojantis grįžti per artimiausius šešis mėnesius.

Kokie yra tavo didžiausi lūkesčiai dėl ateities?

Visi **tikslinės grupės diskusijose** dalyvavę vaikai iš ne Europos šalių nerimavo dėl savo neaiškos ateities. Jie išreiškė susirūpinimą dėl informacijos apie savo teisinį statusą ir galimybes likti Lietuvoje trūkumo.

Diskusijose dalyvavę vaikai iš Ukrainos išreiškė didelį norą, kad jų atsiskyrę giminaičiai ir draugai vėl susiburtų draugėn. Vaikai taip pat nori, kad karas pasibaigtų. Daugelis vaikų nori sėkmingai užbaigti mokslo metus

„Baigsiu aštuntą klasę. Negaliu nuspėti, kas bus rytoj. Konkrečių planų neturiu, tik viliuosi taikos ir karo pabaigos.“

arba baigti mokyklą. Vaikai taip pat išreiškė norą išmokti lietuvių kalbą, pasiekti akademinės sėkmės ir užsiimti jiems patinkančia veikla.

Tėvai ir globėjai iš Ukrainos išreiškė bendrą taikos troškimą ir norą grįžti į prieškarines sąlygas. Tačiau mano, kad kol kas nesaugu grįžti į gimtinę visam laikui, nors reguliariai joje lankosi. Paklausti apie ateinančių metų planus, jie išreiškė neužtikrintumą: „Gyvename šia akimirka.“

Interviu dalyvavusi šeima iš Sirijos išreiškė norą likti šalyje. Tarp jų artimiausių tikslų – susirasti darbą, susiburti draugėn su likusia šeima ir pradėti lankyti mokyklą.

VAIKŲ PATIRTYS KELIONĖJE Į LIETUVĄ

Paklausti apie savo patirtį kelionėje iš gimtosios šalies į Lietuvą, 66 % apklausoje dalyvavusių vaikų nurodė, kad nejautė fizinio pavojaus. 9 % vaikų patvirtino, kad pavojų jautė. Panaši dalis tėvų ir globėjų (68 %) teigė nepatyrę fizinio pavojaus kelionės į Lietuvą metu, o 15 % nurodė priešingai. Ir vaikai, ir globėjai kaip pavojaus šaltinį, su kuriuo susidūrė kelionėje, nurodė pasienio pareigūnus, kareivius arba karo veiksmus jų šalies teritorijoje. Vienas respondentas paminėjo jautęs fizinį pavojų iš humanitarinės pagalbos darbuotojų.

Dauguma globėjų (90 %) nurodė Lietuvą kaip galutinį savo kelionės tikslą, o likusieji (10 %) nusprendė neatskleisti savo kelionės tikslo.

Visi **tikslinės grupės diskusijoje** dalyvavę vaikai, atvykę iš ne Europos šalių, pasakojo apie labai sudėtingą kelionę į Lietuvą, kurios metu teko miegoti miškuose.

Ukrainiečių vaikai, atvykę į Lietuvą per Lenkiją, kelionės metu susidūrė su iššūkiais, tokiais kaip šaltas oras, tačiau saugumo problemų nenurodė patyrę. Pasienyje jie buvo sutikti šiltai ir lengvai gavo būtiniausią pagalbą.

Organizacija „Gelbėkit vaikus“ **VISIŠKAI** netoleruoja tyčinės ar netyčinės žalos arba rizikos, kuri gali būti sukeliamą vaikams, dalyvaujantiems organizacijos veiklose ar gaunantiems jos paramą. Apie bet kokius abejonę ar susirūpinimą keliančius atvejus (pavyzdžiui, organizacijos atstovų elgesį arba veiklas), kurie gali būti grėsmingi Tavo arba kitų vaikų saugumui ir gerovei, nedelsdamas (-a) **PRANEŠK** el. paštu saugus.vaikas@savethechildren.org ar tel. +370 609 23 776 arba pildydamas (-a) anoniminę pranešimų formą organizacijos interneto puslapyje.